

juni '12

omtrent

cultuurmagazine van het Davidsfonds | www.davidsfonds.be | 3 euro

Brigitte Raskin

Ik ben een
koekoeksjong
gebleven

Gezocht: Sint en Reynaert
Zomerzoektocht met kinderen p. 20

De gouden eeuw van China
Expo en cursus over Tang-dynastie p. 36

Muziek als hartslag
Cultuurreis Praag en Marienbad p. 42

BIJ DAVIDSFONDS UITGEVERIJ VERSCHIJNT EIND JUNI *DE TAALGRENS* VAN BRIGITTE RASKIN. IN HAAR 11DE BOEK SCHETST DE AUTEUR DE ONTWIKKELINGEN DIE TOT DE HUIDIGE GRENS HEBBEN GELEID. NET VOOR HAAR 65STE VERJAARDAG BLIKT RASKIN VOOR *OMTRENT* TERUG OP HAAR CARRIÈRE. "IN HET LITERAIRE WERELDJE BEN IK ALTIJD EEN KOEKOEKSJONG GEBLEVEN."

Tekst: Katrien Steyaert | Beeld: Jimmy Kets

**BRIGITTE RASKIN OVER HAAR BOEKEN,
VAN HET LAATSTE TOT HET BESTE**

Ik verpak geschiedenis in verhalen

Geschiedenis vervalt vaak in clichés,” steekt Brigitte Raskin van wal. “Mijn eeuwige voorbeeld is Johanna De Waanzinnige, de moeder van Keizer Karel, van wie we denken dat ze waanzinnig was en weten dat ze het grootste deel van haar leven in Spanje opgesloten zat. Maar we vergeten dat ze eerst iemand was als Paola: een koningin die hierheen was gekomen, in een paleis in Brussel woonde, het ene na het andere kind baarde en in stoeten moest paraderen. Ik geloof niet dat ze waanzinnig was. Ze was depressief na de dood van haar man, omdat ze om politieke redenen opzijgezet was en niet van haar leven kon maken wat ze ervan wilde maken. Je zou voor minder depressief worden. Ik bots vaak met mensen die de mythe willen handhaven, maar ik blijf het relevanter, interessanter en minstens even spannend vinden om de waarheid te achterhalen. Dat blijft mijn bekommernis als ik de geschiedenis naar mensen probeer te brengen.”

Voilà, dat is alvast gezegd. We kwamen met Brigitte Raskin praten over haar nieuwste boek, *De taalgrens*. Over wat de Belgen zowel verbindt als verdeelt. Maar dat is zo verweven met de rest van haar oeuvre en opvattingen dat ze meandert van het ene stukje geschiedenis

naar het andere. Haar dagen als lerares zijn niet ver weg. “In het onderwijs is geschiedenis – zeer ten onrechte – vaak een vak van uit het hoofd leren. Niet bij mij. Ik was een verhalenvertelster, blijkbaar tot tevredenheid van mijn leerlingen. Ik denk dat mijn beste eigenschap is dat ik een en al gedrevenheid ben – en dat hebben anderen mij verteld. Ik kan iets op zo’n manier uitleggen dat het mensen meesleept. Dat doe ik ook in mijn boeken.”

Een boek als een breiwerk

Historici moeten mooie boeken schrijven om de geschiedenis te ontsluiten, vindt Raskin. “Meestal vind ik geschiedenisboeken onleesbaar, alsof historici zich niet kunnen voorstellen hoe het is om zo’n boek te moeten lezen. Ik ben zelf een groot lezer, vooral van romans, en verwacht van boeken dat ze begrijpelijk, niet langdradig en stijlvol zijn. Ik werk daar zelf ontzettend hard aan. Ik ben geen taalkunstenaar, maar ik wil dat alles er geconcentreerd, intens en raak staat. En dus kort ik in tot in het gekke, blijf ik herschrijven of zit ik eindelijk te dubben over één woord.”

Met *De taalgrens* heeft ze alvast een duidelijk en leesbaar boek geschreven. “Mensen willen verhalen. Wel, ik ver-

Wie is Brigitte Raskin?

Brigitte Raskin (64) studeert moderne geschiedenis in Leuven, specialiseert zich in de Vlaamse Beweging en schrijft haar scriptie over het Davidsfonds. Sinds haar huwelijk met druiventeler Edgard Alsteens, met wie ze drie kinderen heeft, woont ze in Overijse. *Het Koekoeksjong*, haar debuut uit 1988, krijgt meteen de AKO Literatuurprijs. Ze geeft haar job als leerkracht geschiedenis op en wordt fulltime schrijfster, aangemoedigd door haar collega-journalisten bij het progressieve tijdschrift *de nieuwe maand*. Ze werkt ook voor *De Zwijger* van Johan Anthierens, van wie ze na zijn dood de bloemlezingen *Leve mij* (2003) en *Ooggetuige* (2005) samenstelt. Raskin publiceert een tiental romans met een historische of autobiografische inslag. Bij Davidsfonds Uitgeverij brengt ze in 2009 haar eerste adolescentenroman uit: *De gestolen prinses*. Tegenwoordig focust ze op wat ze het liefste doet: lezen, schrijven, reizen, de boeiende bezigheden van haar kinderen volgen en tijd doorbrengen met haar twee kleinkinderen. Meer info vindt u op www.brigitteraskin.be.

pak geschiedenis in verhalen. Dat is mijn vak. Toen Davidsfonds Uitgeverij me vroeg een toegankelijk boek over deze kwestie te schrijven, dacht ik: dat zal ik wel kunnen. Ik heb geschiedenis gestudeerd en ben gespecialiseerd in de Vlaamse Beweging." Daarbij komt nog dat Raskin zelf letterlijk op de taalgrens woont, in Overijse, waar haar man druiventeler was in het gehucht Maleizen. Slordig uitgesproken klinkt het als *ma-laise*, een veelzeggend woord in de hele taalgrensdiscussie.

Het verhaal van de taalgrens vertakt zich in vele politieke, levensbeschouwelijke en andere richtingen. "Ik dacht dat ik het boek in een paar maanden kon klaren, maar het bleek toch ingewikkelder dan ik had verwacht. Het duurde uiteindelijk twee jaar. Elk boek zet ik op als een breiwerk, en in dit geval moest

het wel een breed breiwerk worden. Ik wilde de moeilijke materie synthetiseren, maar ik moest het hele verhaal vertellen. Ik wou ook alles verwerken wat bij de mensen nog een belletje doet rinkelen: Clovis, de Vadsige Koningen, Napoleon."

Getrokken messen

"De geschiedenis van de taalgrens bleek de geschiedenis van België, want de taalperikelen speelden zich altijd af in een sociale en politieke context. Waar het in dit land heel lang over ging, was de opbouw van een sociale taalgrens. Pas wanneer die afbrokkelt, begint de regionale taalgrens te spelen." Het is onder andere het verhaal van de Vlamingen met hun minderwaardigheidsgevoel versus de geschoolde, verfranse burgerij. Raskin danst daarbij op de slappe koord tussen

historische objectiviteit en haar eigen bevlogenheid. "Ik sta helemaal achter de Vlaamse Beweging en hoewel ik het zelf niet ben, begrijp ik waarom mensen Vlaams-nationalistisch zijn geworden. Maar in dit boek mogen mijn eigen sympathieën nooit doorwegen. Mijn vrienden-professoren Louis Vos en Lieve Gevers, die het boek hebben nagelezen, waarschuwden me ervoor dat ik mijn eigen mening niet te veel mocht blootgeven, maar zelf moest ik dan weer oppassen dat hún mening mij niet te veel beïnvloedde."

Hun feedback was alleszins positief, vooral omdat dit boek voor één keer het hele verhaal vertelt. Zo hoopt Raskin ook de buitenlandse perceptie bij te stellen. "Die is beïnvloed door televisiebeelden van bijvoorbeeld die Voerense cafébaas die op Vlamingen schoot. Geen wonder dat de wereld denkt dat we aan de taalgrens met getrokken messen tegenover elkaar staan. Ik hoop dat de lezers van dit boek meemaken wat ik meemaakte toen ik het schreef: een paar aha-ervaringen. *Zo zat dat! Nu snap ik het!*"

"Ik heb dit boek blijkbaar ook voor mezelf geschreven, want nu begrijp ik alles beter. Mijn tweejarig onderzoek liep parallel met de verkiezingen en de hele Belgische crisis. Heel interessant. Ik volg de Belgische actualiteit nu met meer belangstelling. Maar ook die van Soedan bijvoorbeeld, want ik heb tezelfdertijd *Wat is de wat?* van Dave Eggers gelezen, over de Zuid-Soedanese vluchtelingen. Zoiets leert je relativiseren. En als mijn mening al in dit boek zit, dan zit mijn relativisering er zeker ook in."

De hemel? De pot op!

"Als je eerste vriendinnetje doodgaat in het eerste leerjaar – gesprongen appendix – en je moeder sterft op je elfde, krijg je wel een lesje in relativisering. Ook daarover heb ik het in mijn

boeken. Ik had de doods klokken horen luiden toen de onderpastoor me uit de klas haalde. In het bijzijn van de zusterbestuurster werd mij meegedeeld dat 'mijn moeder naar de hemel was gegaan'. Van toen af was het duidelijk voor mij: de hemel? Niets de hemel! De pot op!"

"Die levenslessen spelen ook mee in mijn houding tegenover de taalgrens. Ik ben trots op dit boek, heb er veel van geleerd en zal dat nu met iedereen delen,

» In het geheel van de dingen is België niet belangrijk en is ook de taalgrens relatief

maar in het geheel van de dingen is België niet belangrijk en is ook de taalgrens relatief. Het komt altijd terug: ik ben in veel gedreven, maar in niets fanatiek. Ik betwijfel elk groot gelijk. Dat komt ook omdat ik uit een familie van het grote gelijk kom. In mijn boek *De eeuw van de ekster* (uit 1994, ks) beschrijf ik mijn oom die in China ging missioneren. Hij schreef aan zijn ouders: *Ik hoop dat ze u op een dag aarde opsturen doordrenkt van mijn martelaarsbloed.*" Ze kijkt me veelbetekenend aan. "Later is onze familieheld nog onthoofd door de nazi's. Voor koning en vaderland. Ik kan dus moeilijk België afvallen, hè," knipoogt ze.

"Toen ik het boek schreef, vroeg ik me af: wanneer en voor wie zou ik willen doodgaan? Ik denk: alleen als er een auto op mijn kinderen of kleinkinderen afkomt. Dan zal ik me voor hen gooien. Maar dat is zowat het enige fanatisme dat je me kunt aanwrijven."

Le sens du bonheur

En de literatuur? "Ja, natuurlijk. Ik wil ook blijven schrijven," zegt Raskin. "Maar

dat doe ik niet om iets van mezelf achter te laten, wel voor de inhoud. Ik ben geen kunstenaar. Natuurlijk heb ik een soort volharding en overtuigingskracht, maar om van een boek een kunstwerk te maken moet je een talent en artistieke drive hebben die ik niet heb. Dat maakt me niet afgunstig, integendeel, ik kijk met bewondering naar de echte artiesten. Anthierens bijvoorbeeld."

Als journaliste was Raskin een collega van Johan Anthierens, onder andere bij zijn blad *De Zwijger*. Na zijn dood stelde ze de bloemlezingen *Leve mij* (2003) en *Ooggetuige* (2005) samen. "Hij had schrijftalent, maar deed er te weinig mee. Hij zei het zelf: 'Ik kan miniaturen maken, maar geen kathedralen bouwen.' Dus heb ik die kathedralen voor hem gebouwd, in de vorm van bloem-

Het boek

De taalgrens van Brigitte Raskin telt ca. 128 pagina's en kost 16,50 euro. De auteur neemt de lezer mee langs de taalgrens en schetst de ontwikkelingen die tot de huidige grens hebben geleid. Ze heeft het over Franken en Germanen, het ontstaan van het Nederlands en het Frans, talentellingen en faciliteitengemeenten. Het boek is een vlot leesbaar overzicht met kaarten en foto's dat alle vragen over onze taalgrens behandelt. U kunt *De taalgrens* bestellen via de bon in het midden van deze *Omtrent*.

De cursus

Op woensdag 3, 10, 17 en 24 oktober 2012 geeft Brigitte Raskin voor Davidsfonds Universiteit Vrije Tijd een cursus over de taalgrens in Halle.

lezingen. Maar niemand zag die kathedraalen staan." Ze nuanceert meteen. "Toch wel. Ik heb er veel waardering voor gekregen, maar ze zijn voor geen enkele literaire prijs genomineerd." Maar goed, niet streven naar het hoogst haalbare als kunstenaar bespaart een mens misschien ook veel frustratie? "Precies. Alles doen voor erkenning staat mijlenver van mij af. De literaire wereld is een krabbenmand. En mijn intrede was een beetje moeilijk. Met *Het koekeksjong* (haar debuut uit 1988, ks) werd ik meteen boven aan de wiebelende ladder gezet." Ze won er de AKO Literatuurprijs voor, iets wat haar in Vlaanderen alleen Erwin Mortier en David van Reybrouck hebben nagedaan. "In het wereldje ben ik altijd dat koekeksjong gebleven, maar dat kan me niet schelen. Als ik mijn werk herlees, merk ik dat mijn boeken zijn geworden wat ik wilde dat ze waren." Zegt ze nu dat ze tevreden is? Zij die al vaker bekende dat ze *le sens du bonheur* miste. "Ik ben

geboren als een over mezelf ontevreden mens, maar tot mijn eigen verbazing ben ik niet ontevreden over mijn werk." "Mijn beste boek vind ik *De eeuw van de ekster*. In mijn oom had ik natuurlijk de ideale held gevonden, maar zijn levensverhaal is ook mijn origineelste werk. Het boek is echt uit mezelf geboren. Dat is het verschil met mijn journalistieke werk, dat mij van buitenaf werd aange-reikt. Mijn boeken schreef ik altijd voor mezelf: om voor mezelf een zoektocht te ondernemen en een verhaal te verwoorden dat nog niet was verteld."

Live geschiedenis

"Voor de toekomst hoop ik – behalve gezond te blijven om mijn kinderen en kleinkinderen te zien groeien en bloeien – dat er nog zo'n boek uit mezelf voortkomt. Ik zou graag een boek schrijven over het moederschap. Daarin wil ik zeker zeggen dat ik veel meer van mijn kinderen heb geleerd dan zij van mij. Ik heb hen weliswaar leren lopen,

fietsen en rolschaatsen, maar muziek, kunst, het goede leven: dat heb ik allemaal van hen geleerd." "Ik wil het zeker ook over een andere 'dada' hebben: het onderbroken leven, het feit dat een mens te vroeg doodgaat. Ik vind dat een mens moet doodgaan als zijn leven af is. Het erge aan de dood van mijn moeder vind ik niet zozeer dat ik geen moeder meer had, maar dat mijn moeder ons niet meer had. Ze is nooit oma geworden, mijn kinderen hebben geen naam voor haar. Zij heeft dat allemaal moeten missen. Dan is het alsof dat leven een beetje voor niets is geweest. Enfin, mijn moeder was al goed halverwege, maar denk eens aan de kinderen van het busongeval in Sierre. Die stonden nog helemaal aan het begin."

Ze schrijft de bekommernis vroeg of laat neer, maar eerst wil ze de taalgrens afwandelen. "Ik word 65. Iemand van mijn leeftijd moet bewegen, dus mis-

Ik vind dat een mens moet doodgaan als zijn leven af is

schien moet ik live geschiedenislessen geven. Aan een computer zitten is zowat het slechtste dat ik fysiek kan doen. Ik heb artrose in mijn nek en er zit al een prothese in mijn duim." Het hele gesprek lang bericht ze terloops en open over haar kleine gebreken. Over hoe verkouden ze is. Over haar geheugen dat haar in de steek laat. "Ik kan niet één naam onthouden. Echt verschrikkelijk." Over haar gebabbel. "Ik vind dat ik mooier schrijf dan ik spreek. Als ik spreek, weid ik nogal uit, wat ik geen goede eigenschap vind." Maar dat komt misschien wel goed van pas op haar excursies. "Ik ga dat echt doen, hoor: mensen meenemen naar de taalgrens en het daar allemaal uitleggen!"